

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ Z-ПОКОЛІННЯ

Борщук Людмила Михайлівна

учитель зарубіжної літератури Тернопільської Української гімназії імені Івана Франка
lyu5filolog@gmail.com

Z-покоління, або як його ще називають, цифрові аборигени, виросло зі смартфоном в одній руці та планшетом в іншій. Його представники пов'язані соціальними мережами, але ізольовані один від одного фізично. Їхньою особливістю вважають інший формат сприйняття інформації. Для z-покоління пост у Facebook несе більше сенсу, ніж прочитана книга. Вони повністю інтегрували свою особистість у світову павутину. І хоча сучасні діти вважаються відносно щасливими, психологи зазначають, що вони звертаються за допомогою переважно через депресії та інші душевні розлади. Кожна п'ята дитина зізнається, що вона — жертва насилля, а кожна четверта — що вона — агресор. Відсутність культури у школі, розуміння, що такого не можна робити, залишається великою проблемою. Духовні цінності для них втрачаються. Z-покоління швидко знаходить інформацію, йому важко читати тексти, ще й великого обсягу, та й воно не бачить у цьому сенсу.

Зменшується концентрація уваги дітей на уроці, традиційні методи навчання неодмінно викликають конфлікт між вчителем та учнем, змушують до пошуку нових технологій для порозуміння з цифровим поколінням.

Вважаємо, що саме літературі належить одне з провідних місць у формуванні духовності особистості, саме слово має велику перетворювальну силу. Література ставить екзистенційні питання, і в процесі відповідей на них ми стаємо людьми. Цифрове покоління сьогодні особливо потребує усвідомлення вогню любові. Особистість учителя — інструмент її творення. Як змусити сучасних дітей читати? Слід дібрати ті технології, які близькі їхній психології, які здатні концентрувати їхню увагу й водночас зацікавити. Духовна порожнеча ніколи не пробуджує любові, це також прагнемо донести до учнів.

Серед таких педагогічних технологій виділяємо **інсоляре**. «Кліпове мислення» — ще один феномен z-покоління. Йому властиве не логічне мислення, а візуальні образи, асоціації різного роду. Інсоляре (з латинської — осяяний сонцем) — це прийом, який поєднує образ слова, кольору, лінії, мелодії в єдину музику гармонії, таким чином дає змогу побачити й почути красиву композицію, створену зі слів, музики і малюнка. Виконуючи завдання зі створення інсоляре за афоризмами, наприклад, Ф.Достоевського, учні заглиблюються у мудрість його думок, і поглибити це дає змогу саме такий кліп, який закладений у їхньому мисленні від народження.

Спонукаючи дітей до прочитання твору, даю завдання створити асоціативні образи за допомогою картинок з інтернету, зашифрувати героїв у літературному рівнянні. Діти дуже люблять створювати **буктрейлери** за прочитаним твором. Закликаючи інших прочитати великий роман, учні створюють інтригуючі **постери**, знову ж таки за допомогою цифрових технологій.

Самотність — інша поширена проблема сучасного покоління. Хоча воно і має доступ до всієї інформації, може спілкуватися з людьми з іншого кінця світу, подібний формат спілкування виключає тактильні відчуття, фізичну взаємодію. Діти найчастіше відчувають себе ізольованими. Долаємо це на уроках за допомогою таких педагогічних технологій, як **тактильні привітання** (торкаючись однойменних пальців рук свого сусіда: *бажаю* (стикаються великими пальцями); *успіху* (вказівними); *великого* (середніми); *у всьому* (безіменними); *і всюди* (мізинцями); *Вітаю!* (дотик усією долонею), **настроєві** (передайте свій настрій за допомогою трьох прикметників, посміхніться один одному). Допомагають у цьому вправи-**валеохвилинки** (намалюйте долонями сонце на спині свого однокласника).

На етапі мотивації уроку доцільно використовувати **музику**. Звуковий фон допомагає розкрити душу людини, її багатство. Зокрема прослуховування при вивченні оди «До радості» Ф. Шиллера однойменного уривку з Симфонії № 9 Людвіга ван Бетховена розчиняє зневіру, сум, пригніченість, відновлює душевну рівновагу. Концерт для фортепіано з оркестром Шопена робить ставлення до

навколишнього світу більш позитивним і радісним. Особливий вплив чинить музика в поєднанні зі словом. Так, на уроці «Мистецтво бути Людиною» на фоні мелодії людські душі порівнюють із зачиненими та відчиненими вікнами. Учням, які володіють мистецтвом гри на фортепіано, даю завдання дібрати й заграти на уроці музику, яка відповідає задумові твору, що вивчається на уроці. Це неможливо зробити без попереднього прочитання тексту.

Слід відзначити й особливу роль підбору назви уроку, що дозволяє поставити водночас **проблемне питання** перед дітьми, спонукати до критичного мислення: чи бути Людиною — це мистецтво? Шукаючи відповідь на питання, необхідно знати текст новели, поєднати це з реаліями сьогодення. Спонукають до глибинного розуміння твору й **епіграфи**, значення яких пояснюємо в кінці уроку (Екзюпері: «На світі є тільки одна проблема: як знову дати людству якусь духовну поживу, викликати неспокій духа», Ф. Достоєвський: «Є один закон — закон моральний»). Запитую у дітей, чи просто бути людиною у наш час, коли довкола жорстокість та аморальність. Відповідають по-різному, тож намагаюся спрямовувати урок у потрібному руслі. Розвивають мислення й уяву незвичні питання: якого кольору добро? Чи можна до нього доторкнутися?

Для z-покоління характерна відсутність чітких цілей у житті, страх помилки й невіра в себе. Тож **мету й завдання уроку формулюють самі учні** (хочу дізнатися проте, чому Джонсі зневірилася; як листок може врятувати людину, очікую від уроку яскравих вражень). Мотивуючи дітей на успіх, використовую похвалу. Викликає посмішку та знімає напругу зображення на аркушах кумедних тварин, у відповідний момент уроку діти перевертають їх лицем до себе й неодмінно всміхаються.

Спад до здатності співпереживання — ознака цифрового покоління, оскільки їхнє сприйняття людей ґрунтується на невербальній інформації, тож дитина не вміє зчитувати ці сигнали з інтернету. З метою формування почуття емпатії використовую прийом «**Дружня порада**», «**Коло думок**». Наприклад, діти вчаться сказати слова підтримки Джонсі («Люба Джонсі, не сумуй!») або «Я дуже хочу стати твоєю подругою й показати тобі своє руде кошеня, одужуй

пошвидше!)). Свідченням того, як діти переймаються долею героїв, як їхніх сердець торкається гуманізм, є представлені ними **творчі роботи**: меморіальна дошка для Бермана та ескіз пам'ятника йому, власні шедеври, які вони творили вдома й дарують на уроці один одному. Цій меті підпорядковане і творче завдання: оформити вітальну листівку для Джонсі з нагоди її одужання.

Z-покоління не вміє спілкуватися у житті, для формування цього вміння проводимо **дискусії** на основі прочитаного. Така форма сприяє діалогічності спілкування, формуванню самостійності мислення (наприклад: чи мав право Раскольников вважати себе «надлюдиною»? Якщо ні, то чому?). Цій же меті підпорядковане завдання взяти **інтерв'ю** у своїх друзів, наставників, яке пов'язане з ідеєю прочитаного твору («Що для вас є шедевром?», «Чи підтримуєте ви владу золота у світі?»). Використовуємо **інсценізації** на уроці, які покликані ще й розкрити акторську майстерність дитини, дає свої результати перевтілення дітей в екскурсоводів, які проводять нас кімнатами шоколадної фабрики із твору Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика».

Завжди інтригує учнів **нестандартність мислення**, часто вони прагнуть показати свою оригінальність. Тому цікавою є **рольова гра** «Розповідь мольберта», яка допомагає подивитися на Бермана, героя новели О. Генрі, з іншої, предметної точки зору. Або ж прохання написати лист Усмішки до Тома. Формує читацьку компетентність **завдання, пов'язане із живописом**: намалювати обкладинку до оповідання «Останній дюйм» Дж. Олдріджа, створити **скрапбукінг** за повістю Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика», зобразити на папері у кольорах Петербург Достоевського, придумати образ, у якому його можна втілити.

Нестандартна форма уроку завжди приваблює: урок-подорож у світ людської психіки (при вивченні роману «Злочин і кара» Ф. Достоевського), урок проблемного пошуку («Усмішка» Р. Бредбері), урок-портрет («Портрет Доріана Грея» О. Уайльда), урок-мистецький колаж («Авангардизм у літературі ХХ ст.»).

Не менш захопливо реагують діти і на **рефлексію «Букет настрою»** (який букет візьмете ви з собою?) або **«Ресторан»** (найсмачнішим для мене на уроці

було...). «Яку квітку ви б хотіли подарувати письменнику і чому?» — цей прийом передбачає глибоке ознайомлення як із життям, так і з творчістю письменника.

Концентрує увагу та спонукає мислити прийом **«Цитатник»**. У відповідному уривку твору дітям потрібно зеленим олівцем підкреслити думки, з якими вони погоджуються, чорним — фрази, з якими не згодні, червоним — думки, які найбільше вразили й змусили задуматися.

Вважаю, що важливим засобом формування читацької компетентності є залучення учнів до **літературних конкурсів**. 2 місце у Всеукраїнському конкурсі із зарубіжної літератури в учнівській номінації «Книжки в червоній палітурці» здобула учениця 7 класу Демборинська Софія. Її есе «Мистецтво жити» за новелою «Останній листок» О.Генрі вражає глибиною бачення і розуміння цього письменника. Слід згадати, що Софія була однією з найпроблемніших учениць в класі та яскравим представником покоління за згаданими критеріями.

Цьогоріч ще один незвичний і дієвий підхід до прочитання літературного твору показав всеукраїнський **фотоконкурс** «Ми любимо зарубіжну літературу». Вразили масштаби участі учнів у ньому. Учениця 10 класу Олексій Вікторія зайняла 3 місце, а роботи учасників надруковані на обкладинці фахового журналу. Кожна перемога для сучасних дітей — неабиякий стимул до нових звершень (здіти так люблять бути першими у всьому). Сьогодні — засобами літератури, а надалі у житті — керуючись критеріями духовності, яке сформувала у них книга.

Сучасний урок має осявати душу дитини зсередини, запалити вогник її серця для прочитання твору. Саме сучасні педагогічні технології й глибоке мислення дітей допомогли мені стати лауреатом у Всеукраїнському конкурсі із зарубіжної літератури у вчительській номінації «Урок — осяяння душі». Одна з учениць у вірші, складеному після проведеного уроку, написала такі рядки: «І ось по східцях паперових до небес я йду, збентежено тримаючи вітри». Це прекрасно, коли орієнтиром у житті сучасної дитини є ось такі паперові сходи — література, яка формує стійкі моральні принципи.

Усвідомлюючи те, наскільки важливою для цифрових дітей є візуалізація, кілька років працювала над створенням **сучасного кабінету зарубіжної**

літератури, який би руйнував усі стереотипи про нього. Літературу треба не лише вивчати, а й створювати атмосферу причетності до слова як однієї з іпостасей Творця, подарованого нам для щоденного вжитку. Ми користуємося як чимось ужитковим і не сприймаємо його як вищий дар людині.

Керувалася у процесі роботи словами Ф.Шиллера: «Література — це храм, куди можна увійти лише з чистою совістю та благородними намірами». Тож за основу взято зображення читального залу однієї із найстаріших бібліотек світу — австрійської бібліотеки абатства Адмонт. Таким чином реалізовано задум показати давність літератури, її високість та довершеність. Зображення доповнене об'ємним продовженням та стелажми із численними книгами. Вони, книги, — усюди, так реалізований ще задум буккросингу. Учні шукають ту книгу, яка їм до вподоби, і приносять на її місце власну.

Кабінет доповнено картинами — живописною ілюстрацією сюжетів літературних творів. Ці два види мистецтва, безперечно, пов'язані. На уроках вчу дітей, що письменник малює словом. А живопис, у свою чергу, зберігає вірність літературним сюжетам.

Як уже згадувалося, музика чинить сугестивний вплив. Фортепіано у кабінеті використовуємо як на уроках, так і на перервах — діти залюбки відтворюють знайомі їм мелодії, інші ж у цей час заслуховуються ними.

Таким чином кабінет зарубіжної літератури довершує й підсилює роль сучасних педагогічних технологій, які використовую на уроках, у формуванні читацької компетентності. Вже самі численні книги й естетика кабінету налаштовують дітей на ту емоційну атмосферу, яка виключає агресію, роздратування, а лише спонукає творити таке ж прекрасне і просто закликає взяти книгу в руки й заглибитися у читання.

Дотримуємося думки Умберто Еко, що сьогодні змінилася тільки форма спілкування з книгою, доступ до тексту простіший, ширший, зручніший. Отже — це допомога, але книга «не віддала» свого найголовнішого — суті. Це — галактика, відкриття якої не буде мати меж з появою навіть найновіших технологій.

Сьогодні, як ніколи, слід допомогти подолати ту духовну кризу, в якій опинилися сучасні діти. Вважаємо, що відповідь на численні питання, які їх хвилюють, вони можуть знайти лише у сфері духовності, яку формує література, у моралі, яка тримає світ. Зацікавити представників z-покоління книгою, повернути їх у світ читання й покликати сучасні педагогічні технології. Сьогоднішній урок без них є неможливим, це та ланка, яка допомагає нині порозумітися вчителю з учнем, а новому поколінню — віднайти діалог із книгою, навчити його вдумливо читати, яскраво відчувати, критично мислити і цінувати це мистецтво.

Список використаних джерел:

1. Богосвятська А. І. Як зробити смачний, ароматний, кольоровий урок літератури: Методичний посібник. — Львів : Норма, 2015. — 136 с.
2. Танчин І. З. Соціологія: навчальний посібник. — К. : Знання, 2008.
3. Теорія поколінь XYZ [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://4brain.ru/blog/теорія-поколений-xyz/>
4. Умберто Еко, Жан-Клод Кар'єр. Не сподівайтесь позбутися книжок. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. — 256 с.
5. Исаева М. А. Поколение // Знание. Понимание. Умение. — 2011. — № 1. — С. 265–268.
6. Strauss, W., Howe, N. The Fourth Turning: An American Prophecy — What the Cycles of History Tell Us About America's Next Rendezvous with Destiny// Strauss, W., Howe, N. — N. Y. : Broadway Books, 1997.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОДУКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Гуменюк Сергій Васильович

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичного виховання

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка

gumenyik@ukr.net

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким розвитком інноваційних процесів в сфері освіти, зокрема й використання інтерактивних технологій навчання. Сутність яких полягає в системному включенні до процесу пізнання мисленевої, емоційної та практичної сфер особистості. Саме завдяки наближенню навчальної діяльності до професійної шляхом використання різних